

Vergaderjaar 2003–2004 A

29 458 (R 1752)

Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Mozambique inzake de bevordering en de wederzijdse bescherming van investeringen; Maputo, 18 december 2001

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 februari 2004

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 9 maart 2004.

De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 8 april 2004.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste en tweede lid, en artikel 5, eerste en tweede lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 18 december 2001 te Maputo totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Mozambique inzake de bevordering en de wederzijdse bescherming van investeringen (Trb. 2002, 44).¹

Een toelichtende nota bij dit verdrag treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 9 maart 2004 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
B. R. Bot

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

TOELICHTENDE NOTA

Algemeen

In deze nota wordt mede namens de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Financiën het op 18 december 2001 te Maputo tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Mozambique inzake de bevordering en de bescherming van investeringen toegelicht.

Een verdrag inzake de bevordering en de bescherming van investeringen heeft tot doel investeringen over en weer bescherming te bieden bovenop en ter aanvulling van de bescherming op grond van de wetten en regelingen van de verdragspartijen en onder andere daarmee zulke investeringen te bevorderen.

Het overleg inzake het onderhavige verdrag heeft plaatsgevonden op initiatief van het Koninkrijk der Nederlanden.

Het verdrag, dat grotendeels overeenkomt met het Nederlandse modelverdrag, garandeert non-discriminatoire behandeling van investeringen van investeerders van de ene verdragspartij op het grondgebied van de andere verdragspartij. Investeerders hebben met betrekking tot hun investering recht op een behandeling die niet slechter is dan de behandeling die investeerders uit het land zelf krijgen (nationale behandeling), alsmede op een behandeling die niet slechter is dan de behandeling die aan investeerders uit derde landen wordt gegeven. Investeerders hebben recht op de beste behandeling van deze twee.

Het verdrag voorziet verder onder meer in een vrije transfer van betalingen verband houdend met een investering. Er worden tevens regels gesteld omtrent onteigening van een investering. Eventuele geschillen tussen een investeerder en het gastland kunnen aan onpartijdige internationale arbitrage worden onderworpen.

Als verdragsluitende partijen worden de regeringen van beide landen genoemd, omdat zulks voor Mozambique noodzakelijk was. Dat neemt niet weg dat het verdrag tussen beide Staten zal gelden.

Het belang van het verdrag

Het belang van het investeringsbeschermingsverdrag voor Nederlandse investeerders is gelegen in het feit dat het verdrag regels bevat die aan hen voor langere tijd zekerheid verschaffen over de behandeling van hun investeringen. Zij hebben in ieder geval recht op de meest gunstige van de behandeling die investeerders van het eigen land of die uit en derde land genieten. De bescherming die het verdrag verder biedt, zoals het recht op vrije transfer en de regels bij onteigening, blijft bestaan ook als de nationale wetgeving gewijzigd zou worden.

Alle investeringsbeschermingsverdragen die het Koninkrijk der Nederlanden sluit, zijn gebaseerd op de Nederlandse modelovereenkomst. Deze is in nauw overleg met het bedrijfsleven ontwikkeld en biedt het bedrijfsleven een toezegging tot bescherming van de investeringen in het andere land. Een investeringsbeschermingsverdrag vormt een kader waar het bedrijfsleven in het buitenland een beroep op kan doen als er bijvoorbeeld een investeringsgeschil is of dreigt.

Economie en bilaterale economische betrekkingen met Mozambique

Het door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank gestuurde economisch beleid van Mozambique, waarin soberheid en armoedebestrijding centraal staan, is in zijn algemeenheid gunstig geweest voor de economie. Na 3 jaren waarin de economische groei ongeveer 10% per jaar bedroeg, kwam echter in 2000 als gevolg van een

grote overstromingsramp de groei uit op 2,1%. In 2001 herstelde de economie zich met een groei van 13,9%. Voor 2002 en voor 2003 wordt een groei voorspeld van 9%.

De inflatie die tot 1999 ruim 5% bedroeg, is in 2001 gestegen tot 22%. Dit was het gevolg van een zwakke munt, die mede als gevolg van de val van de Zuid-Afrikaanse rand – Zuid-Afrika is de belangrijkste handelspartner – devalueerde, een te late reactie op de renteontwikkeling en een bankcrisis. Voor 2002 wordt de inflatie geraamd op 9%.

Landbouw, visserij en mijnbouw vormen de belangrijkste pijlers van de economie. Het toerisme is in opkomst. Buitenlandse donoren zijn nog steeds zeer belangrijk voor Mozambique. Het land staat op de lijst van 19 landen die Nederlandse ontwikkelingshulp krijgen en waarmee Nederland meerjarig, structureel en bilateraal wil samenwerken.

In september 2001 kenden de Wereldbank en het IMF schuldenverlichting toe aan Mozambique onder het «Heavily Indebted Poor Countries (HIPC)»-initiatief, dat gericht is op arme landen met een grote schuldenlast. De netto contante waarde van de overgebleven buitenlandse schuld van Mozambique is dientengevolge gedaald tot US \$ 1,2 miljard, hetgeen gelijk is aan 31% van het bruto nationaal product (BNP) of 113% van de waarde van de jaarlijkse exportopbrengsten.

De Nederlandse investeringen in Mozambique zijn nog zeer beperkt. Kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven zijn vooral te vinden in infrastructuur, mijnbouw, landbouw, energie (gas) en dienstverlening (met name financiële diensten en toerisme). Zo is het Nederlandse bedrijfsleven zeer actief betrokken bij de ontwikkeling van de haven in Beira. Om de economische samenwerking te bevorderen kan het Nederlandse exportinstrumentarium dienstig zijn. Handelsbelemmeringen zijn de slechte infrastructuur, corruptie, bureaucratie en onduidelijke wetgeving in Mozambique.

De Nederlandse export naar Mozambique bedroeg in 2000 ongeveer € 10 miljoen en in 2001 € 7 miljoen. Deze bestond vooral uit chemische producten, machines en vervoermaterieel. De invoer uit Mozambique bedroeg in 1999 en 2000 ongeveer € 8 miljoen en bestond grotendeels uit tabak, fruit, ijzer en staal. In 2001 steeg de export naar Nederland tot € 61,8 miljoen. Deze groei was vooral het gevolg van een toename van de import van aluminium.

Koninkrijkspositie

De regeringen van de Nederlandse Antillen en van Aruba hebben te kennen gegeven medegedeling van dit verdrag te wensen.

De regering van de Nederlandse Antillen beschouwt Mozambique als een potentiële markt voor export en dienstverlening door bedrijven in de Nederlandse Antillen. Investeringsbeschermingsverdragen kunnen een stimulans betekenen voor de totstandkoming van buitenlandse investeringen en joint-ventures.

De regering van Aruba streeft naar diversificatie van de economie en ziet daarbij het aantrekken van buitenlandse investeringen en het bevorderen van de handelsbetrekkingen van Aruba als belangrijke instrumenten. Het vastleggen van bindende normen inzake de behandeling van de investeringen in een investeringsbeschermingsverdrag wordt gezien als een van de middelen ter verbetering van de concurrentiepositie van Aruba.

Artikelsgewijze toelichting

In de *preambule* zijn op voorstel van Mozambique enkele zinnen opgenomen waarin gewezen wordt op de rechten van werknemers en het belang van het milieu.

Artikel 1 geeft een omschrijving van diverse in het verdrag voorkomende begrippen. De omschrijving van de term investeringen (onderdeel a) is

niet limitatief. Het verdrag dekt zowel directe als indirecte investeringen (investeringsgedaan door een in het gastland opgerichte rechtspersoon of door een in een derde land opgerichte rechtspersoon die onder toezicht staat van een onderdaan van de andere verdragspartij).

Artikel 2 bevestigt de bevoegdheid van de verdragspartijen om over de toelating van investeringen te beslissen en om voorwaarden aan investeerders op te leggen.

Artikel 3 gaat over de behandeling die investeringen na toelating op het grondgebied van de andere partij zullen krijgen. Er wordt voorzien in eerlijke en rechtvaardige behandeling van de investeringen en een verbod tot het nemen van onredelijke of discriminatoire maatregelen jegens de investeerder. Dit wordt nader gespecificeerd als de meest gunstige van de behandeling die investeringen van eigen onderdanen of die van derde landen genieten. De voordelen die aan onderdanen van derde landen worden gegeven in het kader van een douane-unie, een economische unie, monetaire unie of een vergelijkbare instelling, behoeven niet aan onderdanen van de andere verdragspartij gegeven te worden.

Artikel 4 voorziet met betrekking tot belastingen, heffingen en dergelijke en fiscale voordelen in een behandeling van de investeringen die niet minder gunstig is dan de meest gunstige van de behandeling die investeringen van eigen onderdanen of die van derde landen in gelijke omstandigheden genieten, alsmede in een aantal uitzonderingen op dit beginsel.

Artikel 5 garandeert dat alle betalingen die verband houden met een investering kunnen worden overgemaakt in convertibele valuta zonder beperking of vertraging. De opsomming van categorieën betalingen is niet limitatief. Dit artikel garandeert eveneens vrije transfer van de in artikel 6 bedoelde compensatie bij onteigening en de in artikel 7 bedoelde compensatie voor verliezen als gevolg van bijvoorbeeld oorlog of revolutie.

Artikel 6 omschrijft de voorwaarden waaronder maatregelen, zoals onteigening en nationalisatie, die leiden tot onvrijwillig bezitsverlies van een investering, mogen plaatsvinden. Er wordt vereist dat betaling plaatsvindt van een billijke schadeloosstelling waarbij de werkelijke waarde van de investering bepalend is en waarbij een vertraging in de betaling daarvan tot compensatie leidt. Het ligt voor de hand dat het recht op rentevergoeding in gaat op het moment dat de investeerder recht heeft op betaling van zijn compensatie in verband met onteigening. Mocht daar een geschil over komen, dan beslist de instantie aan wie het geschil wordt voorgelegd.

Artikel 8 bevat de erkenning van subrogatie met het oog op een uitkering wegens niet-commerciële schade uit hoofde van een investeringsverzekering, zoals op grond van de Regeling herverzekering investeringen.

Artikel 9 behandelt de geschillenbeslechting tussen de investeerder en het gastland, ook wel «diagonale arbitrage» genoemd. De verdragspartijen stemmen er op voorhand mee in dat het geschil kan worden onderworpen aan internationale arbitrage. Een geschil kan worden voorgelegd aan het Internationale Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen (ICSID), op grond van het op 18 maart 1965 te Washington tot stand gekomen Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen Staten en onderdanen van andere Staten (Trb. 1966, 152, laatstelijk Trb. 1994, 126), hierna ICSID-verdrag. Het Koninkrijk der Nederlanden en Mozambique zijn beide partij bij het ICSID-verdrag. Rechtspersonen, die onderdaan zijn van een verdragspartij en die voordat het geschil optreedt onder toezicht stonden van een onderdaan van de andere verdragspartij, worden in overeenstemming met artikel 25, tweede lid, onder b, van het ICSID-verdrag beschouwd als onderdaan van de andere verdragspartij. De rechtskracht van een arbitrage-uitspraak wordt geregeld in artikel 53 van het ICSID-verdrag. De tenuitvoerlegging van een arbitrage-uitspraak geschiedt onder nationaal recht.

Artikel 11 omschrijft de behandeling van een geschil tussen verdragspartijen. De voorzitter van het arbitrage-tribunaal, bedoeld in dit artikel, moet een onderdaan zijn van een derde land (eerste lid). In het vijfde lid is bepaald dat het tribunaal beslist op basis van eerbied voor het recht. Het arbitrage-tribunaal bepaalt de kostenverdeling. Een aparte regeling omtrent de kosten die worden gemaakt ten behoeve van de uitvoering van een geschillenbeslechting is daarom niet noodzakelijk.

Artikel 12 bepaalt dat het verdrag ook van toepassing is op investeringen gedaan vóór het tijdstip van inwerkingtreding van het verdrag. Het verdrag zal echter niet van toepassing zijn op vorderingen die ontstaan zijn vóór de inwerkingtreding van het verdrag. Deze bepaling is opgenomen op verzoek van Mozambique. Nederland heeft daarmee ingestemd, omdat het niet als onredelijk kan worden beschouwd om reeds bestaande claims van het nieuwe juridische kader uit te zonderen. In vergelijkbare verdragen komt een dergelijke bepaling soms ook voor.

Artikel 14 geeft aan dat het verdrag een looptijd heeft van 15 jaar, waarna het stilzwijgend wordt verlengd met periodes van telkens 10 jaar, behoudens opzegging met een termijn van zes maanden voor afloop van de geldende periode. Na de beëindiging van het verdrag zal een investering nog 15 jaar onder de beschermende werking van het verdrag vallen (derde lid).

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
C. E. G. van Gennip